

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kompetensförsörjning eller självförverkligande?

- En analys av underlaget till Lpf94 och Gy11 ur ett klassreproduktivt perspektiv

Johan Björkman

LAU690

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Bo G Eriksson

Rapportnummer: HT10-2480-15

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Kompetensförsörjning eller självförverkligande?

- En analys av underlaget till Lpf94 och Gy11 ur ett klassreproduktivt perspektiv

Författare: Johan Björkman

Termin och år: HT 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Bo G Eriksson

Rapportnummer: HT10-2480-15

Nyckelord: Klassreproduktion, Framtidsvägen, Skola för bildning

Sammanfattning:

Det är ett känt faktum att barn till akademiker klarar sig bättre i skolans värld än barn till föräldrar med arbetarklassbakgrund. I och med detta är risken stor att ungdomar utbildar sig till liknande yrken som sina föräldrar och därför sällan lämnar sin klasstillhörighet. Detta brukar benämnas klassreproduktion och är ett problem. Nu sätts en ny gymnasieskola i Sverige under namnet Gy11. Vilka tendenser i fråga om klassreproduktion står att finna i denna nya gymnasieskola och har det förändrats sedan den tidigare gymnasieskolan; Lpf94? Syftet i uppsatsen är att se huruvida det går att finna några tendenser till klassreproduktion i underlaget till den nya gymnasieskolan, Gy11 och jämföra det med den tidigare gymnasieskolan Lpf94. Metoden är en diskursanalys av underlaget till Gy11, gymnasieutredningens betänkande *Framtidsvägen* och Lpf94, läroplanskommitténs betänkande *Skola för bildning*. Resultat av undersökningen visar att det finns en tydlig tendens till ökad klassreproduktion i underlaget till Gy11, *Framtidsvägen* jämfört med underlaget till Lpf94, *Skola för bildning*. Framförallt är det tanken om en likvärdig och bred utbildning som fått stryka på foten i Gy11. Klassiska klassreproduktiva variabler som språkbruk och kulturellt kapital nämns överhuvudtaget väldigt sällan så som viktigt i *Framtidsvägen*.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	3
1.1 Introduktion.....	3
1.2 Syfte och frågeställningar.....	4
2. BAKGRUND OCH TEORETISK RAMVERK.....	5
2.1 Klassbegreppet.....	5
2.2 Klasseproduktion.....	6
2.3 Gymnasieskolans utveckling; en historisk översikt.....	8
2.4 Övrig litteratur med teoretisk anknytning.....	9
3. METOD.....	11
3.1 Undersökningsmetod.....	11
3.1.1 Diskurs.....	11
3.1.2 "Analys".....	11
3.2 Allmän metoddiskussion.....	12
4. KÄLLBESKRIVNING.....	13
4.1 Statens offentliga utredningar.....	13
5. ANALYS.....	14
5.1 Allmänt.....	14
5.2 Analys av de båda betänkandena.....	15
5.2.1 Skola för bildning.....	15
5.2.2 Framtidsvägen.....	17
5.3 Jämförande analys.....	19
5.4 Slutsatser.....	20
5.5 Diskussion.....	22
6. RELEVANS FÖR LÄRARYRKET.....	24
6.1 Relevans för läraryrket.....	24
6.2 Avslutande kommentarer.....	24
REFERENSLISTA.....	26

1. INTRODUKTION, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

1.1 Introduktion

Vi har i Sverige haft privilegiet att under en lång tid ha en bra och konkurrenskraftig skola som stått sig väl i internationella jämförelser, exempelvis PISA 2000 som är en jämförelse av OECD länderna där man mäter kunskaper inom tre områden, läsförståelse, matematik och naturvetenskap (<http://www.skolverket.se/sb/d/481/a/1269>). Genom reformer som startade redan på 1800-talet har vi dessutom gjort skolan mer och mer till en plats för alla människor i samhället, oavsett vilken social klass man tillhört, vilket kön man har haft eller vilken etnisk bakgrund man har haft. Skolan har helt enkelt kommit att bli en plats där alla skall ha samma möjligheter att lära sig och lär sig för livet. Enhetlighet i skola har varit ett givet mål. Alla skall ha rätt att förvänta sig samma kvalitet och typ av utbildning vilken skola man än går på. På senare år har tanken om ett livslångt lärande också stått i centrum för skolans utveckling. Att man skall ha en chans att genom hela livet, oavsett utbildning, kunna studera vidare om man så vill. En utbildning skall aldrig fungera som en återvändsgränd.

Det har dock riktats kritik mot skolan och då tänker jag inte i första hand på de som förespråkat en skola som inte bör vara enhetlig. Jag tänker istället på dem som istället förespråkar en enhetlig skola där alla har samma chans till utbildning men som menar på att skolan är långtifrån någon ”demokratisk” institution. Donald Broady kom i blickfånget rejält när han publicerade sin text ”Den dolda läroplanen” 1980 och menade på att det inom skolan finns givna mönster, regler och sätt som missgynnar olika elevgrupper (Broady, D. 1998, *Den dolda läroplanen*). Skolan var enligt Broady inte en plats för allas lika möjligheter utan tvärtom en plats där hela klassamhället bara reproducerades. Det är nu länge sedan Broady skrev sin text men ämnet har aktualiserats igen med jämna mellanrum, först i ljuset av den allt mer individualiserade skolan och nu senast med Jan Björklunds förslag om ökad inriktning mot yrkestekniska utbildningar och lärlingskap.

Varför är klassreproduktion inom skolan ett problem? Det är sedan länge känt att barn till akademiker i högre utsträckning än barn till föräldrar med arbetarklassbakgrund söker sig till eftergymnasiala utbildningar. Om det beror på hur skolan är utformad, om det i själva verket är så att skolan helt enkelt genom sin själva form är skyldig till denna problematik så är det ett problem. Det befäster gamla klassmönster och i slutändan hindrar det många elever från att uppfylla sina drömmar och mål. Om det nu är så att den Svenska skolan är utformad efter varje individs rätt till likvärdig utbildning är sociala klasser något som motverkar denna individens rätt. Men det handlar också om tanken med det livslånga lärandet som också kan anses vara en rättighet. Om man genom vissa utbildningar stänger vägar för medborgare att i senare skeden av livet ångra sin utbildningsväg skapar detta tydliga klassmönster. Skomakare, bliv vid din läst.

Den nya gymnasieskolan går under namnet Gy11 och har lanserats som ett svar på den individualiserade och ”flummiga” skola som många idag anser att vi har. Det finns mycket sagt och tyckt om den nya gymnasieskolan men få har några egentliga svar. Kommer den att innebära ett steg ”tillbaka” mot en innehållsinriktad skola? Kommer vidareutbildning att vara stängd för de som läst en yrkesteknisk linje? Tummas det på enhetlighet och tanken med det livslånga lärandet? Hur ser utredningen som tagit fram förslaget egentligen ut? Många frågor som en del är

omöjliga att svara på inom ramen för denna uppsats, men ansatsen är trots allt att jämföra underlagen till dels Gy11 och del Lpf94 och se hur dessa skiljer sig i skenet av just klassreproduktion.

1.2 Syfte och frågeställningar

Klassreproduktion i skolan anser jag är ett missförhållande och de problem som detta missförhållande skapar påverkar samhället i stort. Arbetsmarknaden riskerar att gå miste om kompetent arbetskraft men klassreproduktionen kan dessutom hindra individens frihet och rätt till en likvärdig utbildning. Vi får nu en ny gymnasieutbildning för första gången på 15 år. Kan man se några skillnader i den nya gymnasieformen vad gäller just klassreproduktion är det ytterst intressant att lyfta fram. Utifrån detta syfte har jag formulerat följande frågeställning:

- Hur har fokus, vad gäller klass och klassreproduktion, förändrats mellan Lpf94 och Gy11?

2. BAKGRUND OCH TEORETISK RAMVERK

2.1 Klassbegreppet

Bland de tidigaste och mest inflytelserika teorier om stratifikation och klass som utvecklades gjordes så av Karl Marx och Max Weber. Nyare teorier om klass har i stora drag utvecklats från deras teorier. I Marx klassbegrepp är förhållandet till produktionsmedlen det viktigaste och i princip enda inslaget (Giddens, A. 2007, *Sociologi*). Med klass syftar Marx på en grupp människor och deras förhållande till produktionsmedlen. Enligt marxistiskt teoribildning utgörs samhället av tre tydliga klasser, arbetare, kapitalister och jordägare vars inkomster baseras på lönearbete, profit och jordränta. I de moderna industriländerna utgörs samhället i huvudsak av de som äger fabriker, maskiner och kontor och de som får sin utkomst genom att sälja sin arbetskraft till de som äger produktionsmedlen. De två huvudklasserna är således kapitalister och arbetarklass.

Max Weber bygger sina teorier på Marx och hans klassanalys men nyanserar bilden. Weber menar att det är mer än förhållandet till produktionsmedlen som bestämmer vilket samhällsskikt man tillhör (Giddens s.260-261). Weber lägger stor vikt vid ekonomiska skillnader och vilka färdigheter eller kvalifikationer man som arbetare har. Weber introducerar begreppet status i sin analys och menar att vilken status en viss person tillskrivs av andra har betydelse för vilket socialt skikt personen tillhör. Genom att markera sin status för omgivningen, tex. genom bostad, klädsel, språk och yrke försöker personen forma sin sociala status och plats. Så till skillnad från Marx menar Weber att status kan skilja sig åt trots att man tillhör samma klass. Weber menar också att det är av betydelse vilket parti man tillhör. Webers analys av social stratifikation vilar alltså på 3 grundpelare: Marx klassbegrepp, status och parti.

Giddens diskuterar klass i sin bok ”*Sociologi*”. Han menar att klass är en indelning av människor som i huvudsak baseras på ägande av kapital samt yrkesposition (Giddens s. 259). Giddens menar att det framförallt är fyra skillnader som är tydliga i klasssystemet och som skiljer ut klass från andra stratifikationssystem, t ex kast och stånd. i) Klass är ett flytande system som inte är baserat på religiösa eller juridiska villkor. Klasstillhörighet grundar sig inte på arv, tradition eller lag. ii) Positionen i klasssystemet har till viss grad förvärvat. Alltså är den klasstillhörighet man har vid födseln inte präntad i sten. Det finns möjligheter för social rörlighet och det är något som skiljer klass från övriga stratifikationssystem. iii) Klass är ekonomiskt betingat där kontroll över materiella resurser är av stor vikt. iv) Klasssystemet är av opersonligt slag och det är t ex löner och arbetsvillkor som lägger grund för klasstillhörighet. I andra stratifikationssystem är det främst den personliga relationen som definierar tillhörighet, t ex fogde/livegen.

Erik Ohlin Wrights har utvecklat en teoretisk ansats för klass som inspirerats av idéer från Marx och Weber (Wright i Giddens s. 263). Wright menar att för att identifiera kontrollen över de ekonomiska resurserna måste man utgå från tre dimensioner. Utifrån dessa tre dimensioner kan man sedan urskilja de huvudsakliga klasserna. De tre dimensionerna är ”i) Kontroll över kapital och investeringar ii) Kontroll över materiella produktionsmedel (mark, fabriker, maskiner) iii) Kontroll över arbetskraften”. Den kapitalistiska klassen har kontroll över samtliga av dessa tre dimensioner, emedan arbetarklassen inte har kontroll över någon. Emellan dessa två klasser finns ett mellanskikt (medelklass) som har kontroll över en eller två av de nämnda dimensionerna. Ahrne, Ekerwald, Leiufrud (1984, 1995) menar att klass är

”essensen av de ojämlikheter och orättvisor som existerar och är politiska realiteter. Klass beskriver och identifierar grundläggande villkor för en större grupp människor och strategiska och viktiga förhållanden i samhällets ekonomiska och materiella sammansättning.”(Tallberg-Broman, I. 2002, *Likvärdighet i en skola för alla. Historisk bakgrund och kritisk granskning* s. 53). Vidare menar de att klass i huvudsak har att göra med ens förhållande till produktionen, således en mycket marxinspirerad definition. Men de har moderniserat sin teori med ”nya klasser” för att få tjänstemän, sjuksköterskor etc. att passa in i definitionen. De menar att boende, hälsa, ekonomi och utbildningsnivå har betydelse i modern klasstillhörighet (Tallberg-Broman s. 53).

Det är den här senaste definitionen av klassbegreppet som ligger till grund för min egen definition av klass. I denna uppsats kommer klass alltså att i huvudsak baseras på förhållandet till produktionsmedlen. Men andra variabler spelar också in för att bestämma någons klasstillhörighet: utbildningsnivå, boende, hälsa, ekonomi och kulturell status. Någons klasstillhörighet är med Ahrne, Ekerwald och Leiulfstruds ord essensen av de ojämlikheter och orättvisor som existerar.

2.2 Klassreproduktion

Innebär i enkelhet att en generations klass överförs till den nästföljande genom de mönster, normer och regler som samhället, omedvetet eller fullt medvetet, har satt upp i dess olika delar och institutioner. En sådan institution är skolan och debatten om huruvida klasser reproduceras inom skolan har varit tidvis het. Klassreproduktion inom skolan betyder att skolan i sin själva utformning och genom sitt sätt att fungera får elever att stanna inom sina föräldrars yrkeskategori. Elever som kommer från en arbetarklassbakgrund blir arbetare och elever med akademiker till föräldrar väljer i stor utsträckning att studera vidare vid högre utbildning. Man lär sig i skolan att ta den roll som de egna föräldrarna har och på så sätt reproduceras klasssystemet. Detta blir med andra ord ett sätt att upprätthålla hela klasssystemet.

Den sociolog som var bland de första att lyfta fram problemet var Ivan Illich (Giddens s. 529-532). Han framförde på 1970-talet teorin om den dolda läroplanen som alltså skulle vara en läroplan som skolan omedvetet jobbar efter och som ser till att det bara är barn från högutbildade hem som blir högutbildade. Klassreproduktionen i skolan har blivit så pass allmänt accepterad att man på senare år snarare har försökt komma med teorier om varför den sker och inte frågat om den verkligen existerar. Det är ett känt faktum att det först och främst är barn till akademiker som uppskattar skolan och väljer att gå vidare med sina studier, vilket leder till att barn från arbetarklasshem inte blir något annat än just arbetare.

De teorier om varför klassreproduktionen förekommer så tydligt i skolan har utgått från bland annat språk och kultur. En av de viktigaste sociologerna på området är Pierre Bourdieu (Giddens s. 533). Han menar att människan visserligen föds in i sociala strukturer och att man redan då man börjar i skolan har med sig grundstenarna till sin klasstillhörighet hemifrån. Men skolan är uppbyggd på sitt eget sätt, med egna ”spelregler” och en egen dynamik. Visserligen kan alla delta i skolan och också skapa sig en egen uppfattning om hur det fungerar men man gör det utifrån sina egna förutsättningar, förutsättningar som man har med sig hemifrån. Eftersom skolan är utformad av akademiker rimmar deras spelregler bättre med den sociala och kulturella bakgrund som barn till akademiker har med sig i sina ryggsäckar. Detta ger dem självklart ett försprång och det gör att arbetarklassbarn

helt enkelt kan känna sig som om de befinner sig i ett främmande kulturellt landskap. Det handlar mycket om kultur och vilken status den egna kulturella nivån har. En människa bedöms utifrån sin kulturella status. Detta gör att hela systemet kan accepteras av även de som ligger längst ner på listan, de som blir styrda. Egenskaper som till exempel unika förmågor, hög utbildning eller smak klassas av alla som något fint och detta ger personer som besitter dessa egenskaper en högre status, men det är då en status som accepteras av även de som saknar dessa egenskaper.

Bourdieu ser på samhället som väldigt trögflytande. Klassresor kan förekomma men görs svåra eftersom kampen om de kulturella poängen inte sker via en kamp om hur "spelet" skall spelas (Moe, S. 1995, *Sociologisk teori* s. 168-170). Istället handlar det om en kamp som alltid håller sig inom "spelets" ramar. Man skulle kunna se på skolan som en avbild av samhället. Här spelas samma "spel" men det är alltså med spelregler uppsatta av akademiker och då är det kanske inte så konstigt att det är barn till akademiker som lyckas bäst. I grund och botten handlar det om att skolan förstärker kulturella värderingar och lyfter fram den variation som finns. Kulturella värderingar och synsätt rangordnas med den akademiska världen som mall. Somliga företeelser som i samhället anses som "finare" får mer utrymme i skolan. Lättast syns detta när det kommer till kulturella yttringar som musik, teater och litteratur. Det som skolan anser vara viktigast att lära ut inom dessa ämnen sammanfaller oftast med vad överklassen tycker är bra. Arbetarklassbarn hamnar på så sätt i miljöer som kan te sig för dem främmande. De lyckas då sämre i skolan och tvingas, ofta omedvetet, in i samma sociala klass som sina föräldrar.

Donald Broday, som tidigare nämnts, menar också att den dolda läroplanen i skolan gynnar medelklassen (Tallberg-Broman s. 64). I sin text med just namnet "Den dolda läroplanen" argumenterar han för att densamma är villkorad utifrån medelklassens föräldrar, deras barn och lärarna. Den dolda läroplanen är socialt överenskomna företeelser som barnen förväntas uppfylla i skolan, tex. att sitta still, komma i tid, räcka upp handen, samarbeta och lyssna osv.

Språket och dess koder har också varit upphov till teorier om klassreproduktionen i skolans orsaker (Giddens s. 532-533). Teorierna liknar Bourdieus i det att eleverna hemifrån bär med sig en social bakgrund som skapar de förutsättningar till att ta till sig skolans budskap på ett så bra sätt som möjligt. I detta fallet rör det sig alltså om språket. Det är inte så att arbetare har ett sämre språk eller inte förstår det som läraren säger, nej det hela ligger på ett annat plan. De språkliga koder som skolan bygger på har sitt ursprung i de akademiker som undervisar. Barn till akademiker tenderar att få saker och ting förklarade för sig i hemmet under sin uppväxt. Ett "nej" följs ofta av en förklaring till varför svaret den gången blev just "nej". Detta i kombination med uppmuntran till att ställa frågor ger barn till akademiker en mer skolanpassad språklig bas att stå på. Ett sådant språk som arbetarklassbarn lär sig passar bättre till mer rak kommunikation med utgångspunkt i konkreta upplevelser. Det språk som används i skolan är mer inriktat mot diskussioner och idéer om skeenden och mer abstrakta fenomen. Den sociolog som främst fört fram dessa resonemang är Basil Bernstein vars mest betydande verk kom ut redan på 1970-talet.

Forskning visar alltså att barn från arbetarklass respektive medelklassbakgrund har olika inställningar och upplevelser av skolan, vilket kan bero på ovan nämnda faktorer. Detta gäller både flickor och pojkar med arbetarklassbakgrund, vilka generellt sett har lägre ambitioner i skolan. Arbetarklasselever söker i högre utsträckning snabba vägar till vuxenlivet, till skillnad från medelklasselever som oftare planerar på lång sikt och skjuter upp behov och önskningar (Tallberg-Broman

s. 67). Detta får som effekt att barn med arbetarklassbakgrund i större grad väljer praktiska yrken och utbildningar medan barn med medelklassbakgrund väljer mer teoretiska utbildningar.

Det finns med andra ord tydlig forskning på att barn med arbetarklassbakgrund klarar sig betydligt sämre i skolan. De känner inte igen den språkliga diskursen, de har inte samma möjlighet att få hjälp av sina föräldrar och de blir inte stöttade hemifrån i samma utsträckning som barn med föräldrar som är akademiker. Skolans värderingar överensstämmer i mångt och mycket med medelklassens värderingar. Självständighet, samarbetsförmåga, målmedvetenhet, och arbete under eget ansvar är det som i många fall premieras i skolans värld (Tallberg-Broman s. 72). Sammanfattningsvis kan man säga att klassreproduktion brukar förklaras genom följande variabler: Språkliga koder, allmän motivationsnivå och förmåga till igenkänning.

Kopplar man detta till den definition av klass som sats upp i denna uppsats kan man se hur klass reproduceras på flera sätt i skolan men eftersom klass i slutändan definieras av förhållandet till produktionsmedlen är det oundvikligt att vid en analys av dokument som rör skolan se huruvida skolan verkar för en utbildning som leder till vissa, speciella jobb eller om skolan verkar för breda utbildningsvägar som leder till högskolestudier. En skola som utbildar arbetskraft, arbetare eller en skola som utbildar akademiker, studenter. En skola som reproducerar klass är en skola där man utbildar för olika klassbetonade yrken. Det vill säga att man delar upp utbildningen för yrkesmänna- respektive tjänstemannayrken.

2.3 Gymnasieskolans utveckling; en historisk översikt

För att man helt och hållet skall förstå sin samtid bör man veta var man kommer ifrån. För att helt och hållet förstå varför dagens skola är utformad som den är måste man veta ur vilka förutsättningar som den uppstått. På samma sätt sätter ju dagens skola agendan för vilka förändringar man siktar in sig på i den kommande Gy11.

Man skulle kunna gå så långt tillbaka i tiden som skråväsendets avskaffande 1846, men det intressanta för denna uppsats är framförallt utvecklingen som ledde fram till Lpf94. Något som kallats för gymnasial utbildning har existerat i Sverige ända sedan 1500-talet men det var först på 1960-talet som man fick en enhetligt gymnasieskola (Statens offentliga utredningar SOU 2008:27. *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (Anita Ferm) s. 215-217). 1963 slogs man ihop de dåvarande tre existerande typerna av gymnasieutbildning. Men samtidigt inrättades något som kallades för ”fackskola”. Det var en tvåårig skolform och tanken var att den skulle vara mer praktisk än den enhetliga gymnasieskolan men samtidigt mer teoretisk än yrkesskolorna, som alltså existerade vid sidan av gymnasieskolan och fackskolan. Här fanns med andra ord en tydlig uppdelning av skolan i tre delar, en för de som ville vidareutbilda sig, en för de som ville skaffa sig en bred yrkesutbildning och en för de som ville börja jobba så snart som möjligt. Det var inte förrän 1970 som gymnasieskolan kom att samla alla dessa utbildningar under en gemensam läroplan: LGy70. Genom en del trixande lyckades man skapa en gemensam gymnasieskola, men det innebar att utbildningarna varierade i längd från två till fyra år och att en hel rad specialkurser fick införas för de yrkesinriktade linjerna.

För de gymnasiala yrkesutbildningarna av idag lades grunden genom en proposition från 1991 (Ibid s. 203-206, 217-220). Där slogs det bland annat fast att alla ungdomar upp till 20 års ålder skulle erbjudas en 3-årig gymnasieutbildning.

Gymnasieskolan skulle vara kursutformad för att bidra med ökad flexibilitet och utbildningen skulle vara likvärdig. Gymnasiet fick 16 nationella program, där två var högskoleförberedande men där en bredare rekryteringsbas var målet, vilket ledde till att de flesta som gick ut trots allt fick en grundläggande högskolebehörighet. Efter hand infördes också ett 17:e program, det individuella. Ett av målen med den nya skolan var att bredda alla utbildningsvägar och tanken var att alla med gymnasial utbildning skulle ha åtminstone grundläggande högskolebehörighet. Antalet platser skulle anpassas efter elevernas önskemål och eftersom skolan gick från statlig till kommunal styrning betonade man vikten av samverkan mellan och inom kommunerna för att tillgodose alla elevers önskemål och krav. Kommunaliseringen innebar också att skolans anställda fick ändrade anställningsförhållanden. Ansvar för överfördes från staten till kommunerna, vi fick kommunalt anställda lärare. Skolan genomgick helt enkelt en kraftig decentraliseringsprocess. Det var också nu som kärnämnen infördes: svenska, matematik, engelska, idrott och hälsa, samhällskunskap, naturkunskap, estetisk verksamhet och religionskunskap. Kursernas längd blev för första gången av varierande längd och definierades genom gymnasiepoäng där ett poäng i princip var det samma som en undervisningstimme. En annan viktig aspekt som man skall komma ihåg är att det i början av 1990-talet öppnades utökade möjligheter för fristående skolor att etablera sig.

Vad man skall komma ihåg när man ser till skolans förändringar är den i samhället rådande diskursen. Det är diskurserna som skapat sin tids skolpolitik. När *Skola för bildning* presenterades hade skolan länge varit präglad av en tydlig uppdelning mellan yrkesutbildning och högskoleförberedande studier. Skolan hade också varit en starkt centraliserad institution som reflekterat samhället i stort genom de mycket tydliga mål som staten satt upp. Skolan skulle utbilda arbetskraft. Likvärdigheten betonades som mycket viktig, men det var en likvärdighet med betoning på likvärdighet mellan utbildningar på olika håll i landet, inte likvärdighet i utbildning mellan olika former av utbildning. Kraven på ökad individualism och en utbildning som inriktade sig mer på ett bildande av befolkningen i stort var starka. Samtidigt var det nu som problematiken med klassreproduktion inom skolan belystes, Donald Broadys text om den dolda läroplanen publicerades för första gången 1980 och man brukar ju säga att det tar tio år för en vetenskaplig teori att nå praktiken. Detta är delar av den diskurs ur vilken *Skola för bildning* växer fram.

När så 1990-talet lider mot sitt slut och 2000-talet tar vid kan man istället se hur skolan gått till att bli starkt decentraliserad vilket i kombination med det nya kurssystemet och den nya målstyrningen gett resultatet en mycket individualiserad skola. 1998 gick 92% av alla nya gymnasister på ett nationellt program, 2008 var andelen nere på 65%. Samtidigt har andelen elever som går individuellt program ökat till mer än 11% (Ibid s. 304). Andelen elever som hoppar av sina utbildningar i förtid har stadigt ökat, speciellt på de yrkestekniska programmen. Försöken att genom bredare utbildningar minska effekterna av klassreproduktion har inte heller lyckats. Snarare har andelen akademiker med traditionell arbetarbakgrund minskat.

2.4 Övrig litteratur med teoretisk anknytning

Ronny Ambjörnsson (Ambjörnsson, R. 1988, *Den skötsamme arbetaren*) har en intressant teori om hur det inom arbetarklassen vuxit fram en vilja att studera. Dels går detta att spåra tillbaka till arbetarrörelsens tankar kring att man måste utbilda sig för att kunna föra kampen mot överklassen på lika villkor men det kan också härledas till hela folkbildningstanken. Denna vilja har dock inte varit stark nog att krossa gemenskapen man känner till den egna klassen, vilket är förklaringen till att arbetarna väljer att fortsätta i sina föräldrars fotspår istället för att studera. Bara för

att möjligheten till en likvärdig utbildning för alla finns, betyder det alltså inte att alla tar chansen.

Mats Trondman har i sin undersökning: "Bilderna av en klassresa" från 1993 intervjuat sexton högskolestuderande personer med arbetarklassbakgrund och försökt se hur de upplevt den klassresa de genomfört och vad det inneburit för dem (Trondman, M. 1993, *Bilderna av en klassresa*). Undersökningen visar att alla studenterna fick en ökad förståelse för sitt ursprung. Men de tappade en viss tillhörighetskänsla samtidigt som de upplevde att de aldrig riktigt blev en del av den klass de nu tillhörde. Trondman använder sig av Ambjörnssons teori om arbetarklassens inneboende vilja att studera som förklaring till varför klassresan genomförts. Varför klassreproduktionen egentligen existerar tas däremot inte upp.

Ove Sernhede är professor vid Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet och har skrivit flera texter om vad han kallar det "nya Sverige". Framförallt i boken *Alienation is My nation* framförs argument för att Skolan idag är del i ett senmodernt samhälle och i en globaliserande värld (Sernhede, O. 2002, *Alienation is My nation*). Ett modernt samhälle är idag ofta liktydigt med ett samhälle som genomsyras av kritiskt tänkande men vi har samtidigt gått från ett samhälle präglat av homogenitet till ett samhälle präglat av mångkultur. Det är detta samhälle, ett samhälle som dels bygger på kritiskt tänkande och dels blir allt mer mångkulturellt som Sernhede kallar för "det nya Sverige".

I det "nya" Sverige är, enligt Sernhede, invandrare och lågutbildade de stora förlorarna (Sernhede s. 21-24). Globaliseringen har lett till en ökad konkurrens om jobb på ett globalt plan – arbetsmarknaden är inte längre bara lokal utan global och i Sverige har detta lett till en övergång från ett industrisamhälle till ett samhälle där tjänstemannayrken är den vanligaste arbetsformen. Detta har lett till att ribban för en arbetssökande har höjts betydligt vilket marginaliserar grupper som av olika anledning; låg utbildning, dålig samhällsanpassning, utfrysning; inte når upp till de nya kraven (Sernhede s. 59, 31-38).

Skolans roll och vad vi lärare kan göra för att öka förståelsen för mångkulturen kan ses olika. Skolan kan vara en väg för just de segregerade och stigmatiserade grupperna att höja sin egen ribba. Skolan blir då på traditionellt sätt en plats där alla får samma möjligheter att genomföra resor "uppåt" på samhällsstegen. Man försöker helt enkelt lära dessa grupper att dels ta sig över tröskeln in på den nya arbetsmarknaden men också lära dessa grupper att "passa in" i samhället.

Sernhede anser att det största problemet är att man skapar tydliga grupper inom samhället av "vi" och "dom" och invandrarna i förorten känner detta tydligt och tar till och med på sig rollen som "dom". Det skapas en "andrefiering", den bild som samhället i stort har av Hammarkullen tar de som bor i Hammarkullen också på sig, den bild av arbetare som arbetarbarn får med sig tar man också på sig (Sernhede s. 15-16).

3. METOD

3.1 Undersökningsmetod

Jag har valt att genomföra en diskursanalys av mitt material. Detta eftersom jag kommer att se till textavsnitt och vill undersöka vilka idéer och tankar som genomsyrar dessa, helt enkelt se till vilka diskurser som ligger bakom. Temat för denna uppsats är klassreproduktion vilket är ett ämne som i sig självt bär med sig problem. Eftersom man i dagens samhälle antingen ser klassamhället som något dött eller något negativt står det knappast att finnas någon som skulle förespråka en skola fylld av klassreproduktion. Än mindre säga att man jobbar för en sådan skola. Att leta efter sådana uttalanden i en läroplan eller i en undersökning som ligger till grund för en sådan skulle helt enkelt inte leda till några svar alls. Det kommer istället att bli en jakt på bakomliggande idéer, tankar eller uttryck som genomsyras av en idévärld som i sig självt gynnar detta fenomen, klassreproduktion. Av denna enkla anledning faller andra metoder, så som tex. en kvantitativ textanalys, bort. Därför kommer jag att genomföra min undersökning som en klassisk diskursanalys. Det handlar om att kunna utröna språkliga strukturer och skillnader i den bakomliggande utredningen till Lpf94 och Gyl1. Fokus kommer att ligga på en diskursanalytisk metod som vilar på den typ av diskursanalys som Michael Foucault förespråkar.

3.1.1 Diskurs

I Bergström & Boréus (Bergström, G. Boréus, K. (red), 2005, *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys*) lyder Foucaults definition av diskurs på följande sätt: *"Hela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden."* Vad Foucault menar med detta är att den diskurs vari texten är skriven är avgörande för vilken typ av yttranden och åsikter som framkommer (Bergström & Boréus s. 225-228). Man kan inte se bortom sin egen diskurs. Allt man gör kommer att påverkas av den egna diskursen helt enkelt. Vidare menar han att en diskurs avgör för hur vi uppfattar, talar och tänker om världen.

Michael Foucault vidareutvecklade också tanken på paradigmskiften, ett uttryck som Thomas Kuhn varit först med att använda. För Foucault var en diskurs alltså ett "mind-set" och det var när en diskurs till slut förkastades till förmån för en annan som ett paradigmskifte inträffade. För Foucault var detta dock monumentala händelser i världshistorien, t.ex. det naturvetenskapliga ifrågasättandet av religionen på 1700-talet. Sådana skiften kan man knappast tala om vid jämförande av två underlag till gymnasiereformer som det skiljer blott 15 år emellan. Men man kan ändå applicera tanken på att de är framtagna ur olika diskurser, mindre tydliga kanske men ändå olika. Helt enkelt en anpassning av Foucaults idéer till detta forskningsområde.

3.1.2 "Analys"

Michael Foucaults typ av diskursanalys har kommit att kallas för den fransk-kontinentala. Skillnaden mellan denna form av diskursanalys och de två andra typer som Bergström och Boréus delar in diskursanalysen i är att den inte enbart fokuserar på det skrivna utan även ser till hela praktiken kring ett ämne (Bergström & Boréus s. 225-228, 237-242). Det är just därför denna inriktningen har valts som främsta stödpelare åt analysen i denna uppsats. Det är enligt mig en mer modern diskursanalys, tydligare och med fokus på olika laddade begrepp och formuleringar.

Det är ur dessa formuleringar och begrepp som jag kommer söka stöd för eller emot klassreproduktion. Nämns några värderingar som särskilt eftersträvansvärda? Pratar man exempelvis om att skapa goda samhällsmedborgare, demokratiska elever eller om att uppfylla industrins/branschens krav? En jämförelse kommer sedan att göras för att se i vilket underlag som olika begrepp får olika eller lika mycket plats.

3.2 Allmän metoddiskussion

I min undersökning kommer jag att använda mig av en lite anpassad version av Michael Foucaults diskursanalys. Kan man verkligen ta en metod och anpassa den efter sina egna behov? Bergström & Boréus tar upp detta problem och säger: "Det finns kanske inte fasta nycklar av bestämda dimensioner att välja mellan. Istället finns olika typer av mer eller mindre välavgränsade verktyg, kanske verktyg att skruva med, att banka med eller dela saker med. För att dessa ska kunna användas på ett adekvat sätt måste de i de flesta fall böjas, bändas eller göras om till verktyg lämpliga för den specifika uppgiften."(Bergström & Boréus s. 34) Allt handlar om validitet, att använda en metod som faktiskt mäter det man förutsatt sig att mäta. Validitetstanken innebär också att se till att det verkligen går att mäta det man förutsatt sig att mäta (Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena. 2007, *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*). På alla dessa frågor tycker jag att en diskursanalys fungerar och svarar "ja". Jag anser att min metod mycket väl kan användas för att ta reda på huruvida klassreproduktion återfinns i kommittéernas betänkanden.

Hög reliabilitet är också viktigt i en empirisk undersökning och hög reliabilitet innebär att antalet slumpmässiga och osystematiska fel hålls nere på ett minimum (Esaiasson mfl s. 70). Självklart kan jag inte garantera att alla stycken text i mina källor som talar för det ena eller det andra kommer att finnas redovisade i denna uppsats. Det är omöjligt inom denna uppsats ramar. Men texterna har mycket noggrant gått igenom och även om inte alla stycken finns presenterade i uppsatsen har alla delar som berör ämnet plockats ut inför analysen. Sedan har de stycken ur texterna som tydligast visar på den generella bilden i själva texterna valts ut. Detta urval har skett utifrån den definition av klass som slagits fast för denna uppsats och utifrån de kriterier som enligt rådande forskning anses främja eller motverka klassreproduktion i skolan. Huruvida de talar för eller emot en skola som utbildar för en indelning i yrkeskategorier traditionellt, och enligt given definition, förknippade med klasssystemet. Det är dock viktigt att komma ihåg att det i en diskursanalys inte enbart är det skrivna ordet som skall analyseras utan hela den kontext i vilken texten är skriven.

De textstycken som valts ut har alltså matchats mot de kriterier som det aktuella forskningsläget kring klassreproduktion i skolan anser främja eller motverka klassreproduktion och om de ses som främjande en uppdelad utbildning i yrkes- och tjänstemannayrken. På detta sätt får tolkningen sin vetenskapliga förankring i teorierna om klassreproduktion. Men det är också viktigt att komma ihåg att tolkningen vidare har gjorts i ljuset av de rådande diskurserna. Det politiska läget, de missförhållanden som existerade och hur man tänkte sig tackla dessa är viktiga parametrar som bidrar till den förståelse av texterna som denna uppsats skall analysera.

4. KÄLLBESKRIVNING

4.1 Statens offentliga utredningar

Är som det låter utredningar inom givna ämnen och områden som är beställda av staten, eller närmare bestämt vår regering. Alla utredningar har fastställda direktiv som visar vad det är som skall undersökas och utredas. Sedan fastställs vilka som skall ingå i utredningen och en tid för avrapportering. Inför reformeringen av gymnasieskolan som beräknades till slutet av 00-talet tillsattes i februari 2007 en utredning under namnet ”Gymnasioutredningen” att se över i stort sett alla frågor som har med gymnasieskolan att göra, allt från behörighetskrav, utformning av examen och frågor som rör vuxenutbildningen (*Framtidsvägen* s. 3-15). Allt för att till slut föreslå en ny struktur för hela den svenska gymnasieskolan. 2008 var utredningen klar och fick namnet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*.

På liknande sätt gavs åt en kommitté i uppgift att se över skolväsendet av dåvarande statsrådet Göran Persson i februari 1991 (Statens offentliga utredningar SOU 1992:94. *Skola för bildning* (Ulf P Lundgren). Kommittén fick namnet ”Läroplanskommittén”. Uppdraget ändrades en smula vid regeringsskiftet hösten 1991 men det var egentligen inga stora förändringar i uppdragsmålen som förändrades. Framförallt var utredningens mål att ta fram nya läroplaner till grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen och nya kurs- och timplaner för grundskolan. I september 1992 var utredningen klar och betänkandet fick namnet *Skola för bildning*. Detta var alltså grunden för den nuvarande gymnasieskolan som trädde i kraft 1994 under namnet Lpf94.

Det är dessa två utredningar som är källmaterial i uppsatsen. De skall alltså jämföras och det skall tydliggöras att det finns en viktig skillnad mellan dem. Underlaget till Gy11 – *Framtidsvägen*, är inriktad helt på gymnasieskolan och inget annat. *Skola för bildning* däremot är ett betänkande som rör hela skolväsendet. Men eftersom båda texterna är betänkande och underlag till varsin gymnasieskola passar de ändå bra att jämföra. Uppdragen ser också lite annorlunda ut. I *Skola för bildning* är uppdraget att ta fram både nya läroplaner och nya kursplaner. *Framtidsvägen* har till uppdrag att ta fram förslag till en helt och hållet ny gymnasieskola, dock utan någon ny läroplan. Skillnaderna mellan uppdragen är dock inte större än att de låter sig jämföras. Diskurserna och de allmänna dragen i tankarna bakom de förändringar man ämnar göra motsvarar varandra.

Den politiska bakgrunden till de båda texterna är likartad på så sätt att det vid tiden för betänkandena fanns en relativt säker politisk enighet kring att gymnasieskolan var i behov av förändring. Arbetet kring Lpf94 sjösattes visserligen av en socialdemokratisk regering men det mesta av själva utredningsarbetet kom till under överinseende av en borgerlig regering. Gy11 är helt och hållet en borgerlig produkt och har ibland kritiserats för att vara allt för hastigt genomdriven. Detta av rädsla för att det vid ett maktskifte skulle bli stora förändringar däri. Så här med facit i hand kan man väl säga att den rädslan var något överilad, det fanns (och finns) trots allt som sagt en stor enighet kring det faktum att gymnasieskolan är i behov av en förändring.

5. ANALYS

I detta avsnitt kommer jag att med hjälp av min metod och den teoretiska bakgrunden analysera de båda underlagstexterna. Till att börja med kommer allmänna skillnader i underlagstexterna att presenteras, utan att klassreproduktionsbegreppet berörs och utan betoning på de bakomliggande diskurserna. Sedan följer en mer detaljerad genomgång av texternas tendenser, var för sig, utifrån problematiken med klassreproduktion. Avslutningsvis kommer en jämförelse de båda betänkningarna emellan att genomföras. Vid denna jämförelse kommer inte bara vad som nämns i texterna utan även den bakomliggande diskursen att lyftas fram.

5.1 Allmänt

De två underlagstexterna, båda två betänkingarna från statliga utredningar kring skolverksamheten i Sverige med uppdrag att ta fram nya kursplaner ser ganska olika ut. Till att börja med är *Skola för bildning* mer övergripande i sitt utförande. Det är en text som på många sätt bygger vidare på tidigare traditioner. Fokus ligger mycket tydligt på ett vetenskapsfilosofiskt plan och precis som namnet antyder handlar det mycket om just begreppet "bildning" och vad det betyder för Sveriges skolväsende. Detta är speciellt tydligt i underlagets första delar som kallas "Bakgrund och motiv", men även i de fortsatta delarna där de faktiska förslagen på kurs- och läroplaner finns hänvisar man ofta till den tidigare vetenskapsfilosofiska teoretiseringen från de inledande delarna. Samtidigt som man betonar sin plats i den historiska utvecklingen av skolan är man noga med att poängtera att det rör sig om just en utveckling. Följande citat illustrerar bra textens karaktär:

"Ett verksamt bildningsarbete måste bygga på seklers samlade erfarenheter – ehuru utan illusioner om återgång till "skolan förr". Att skapa en skola för alla, där bildningsarbetet är huvudsak är ingen antikvarisk uppgift. En sådan skola har aldrig funnits" (*Skola för bildning* s. 57)

Underlagstexten har alltså en ganska filosofisk karaktär och tar stöd hos sådana tungviktare inom sociologi och vetenskapsfilosofi som John Dewey, Thomas Kuhn, Pierre Bourdieu och Jean Piaget. Framförallt finns det ett genomgående bildningstema som tydligt förespråkar vikten av att alla i samhället bör ges samma möjligheter genom utbildning.

Framtidsvägen är en text som är mer rakt på sak, mer praktiskt lagd. Istället för att så tydligt ta sin utgångspunkt i bildningsbegreppet, vilket i princip saknas helt och hållet, tas utgångspunkten i den historiska utvecklingen av gymnasieskolan. Denna utveckling finns mycket utförligt beskriven och ligger som ett berättigande för hela uppdraget. Den del där man beskriver metod och arbetssätt är omfattande men framförallt är det ett avsnitt som beskriver den nuvarande gymnasieskolans (Lpf94) utformning och brister, som är mycket omfattande. Om *Skola för bildning* bygger sin argumentation för och emot något på vetenskapsfilosofiska idéer kring begreppet bildning kan man säga att *Framtidsvägen* bygger det mesta av sin argumentation på att hänvisa till olika studier och undersökningar. Dels från olika EU-länders sätt att bedriva gymnasieverksamhet (och fördelarna med dessa) och dels från undersökningar av vad svenska elever och lärare har att säga om den nuvarande svenska gymnasieskolans fel och brister.

I *Framtidsvägen* ligger mycket fokus också på själva samhällsnyttan. Målet med skolan är att utbilda eleverna till arbete och gymnasieskolan skall kunna vara ett

slutmål. Om ett ledord i *Skola för bildning* är just ”bildning” är ett ledord i *Framtidsvägen* ”kompetensförsörjning”, att skolan skall kunna tillgodose arbetsmarknadens krav på kompetens.

”Tanken bakom detta är att en yrkesutbildning ska leda längre än i dagens gymnasieskola och leda fram till en yrkesexamen som ger en erkänd kompetens och anställningsbarhet” (*Framtidsvägen* s. 24)

5.2 Analys av de båda betänkandena

Vidare skall nu de två underlagstexterna analyseras var för sig. Det är här det huvudsakliga användandet av metoden kommer in. Fokus kommer att i första hand ligga enbart på det skrivna ordet. De bakomliggande diskurserna för texterna kommer bara att beröras kort, men ges betydligt större plats i den jämförande analysen.

5.2.1 Skola för bildning

Till att börja med betonar *Skola för bildning* likvärdigheten i utbildningen som viktig, vilket kan ses som ett tecken på både motverkan av klassreproduktion och främjande av den. I det att alla får möjlighet till samma utbildning försöker man få med alla, uppmuntra arbetarklasselever att bryta klassmönstren. Men det kan också ses som negativt eftersom skolan i sig ju reproducerar mönster genom sin akademiska struktur. Men det kanske viktigaste är strävan efter att eleverna inte skall utbildas till en särskild yrkeskategori i och med gymnasieutbildningen utan utbildningen skall istället vara bred och därför också ge breda valmöjligheter vad gäller yrkesval.

”Likvärdighet har varit ett centralt begrepp för utvecklingen av svensk skola, och har motiverat en lång rad statliga insatser för att styra den svenska skolan” (*Skola för bildning* s. 10)

Det finns i underlagstexten många exempel på att man har en allmän folkbildning som mål med skolväsendet. Detta kan ses som tecken på en reproduktion av klassamhället i och med att skolan bestämmer vilka ämnen det är som skall läras ut, och det är oftast sådana kulturellt betingade ämnen som anses ha hög status. Men samtidigt kan detta ses som motverkan av klassreproduktionen eftersom man ger arbetarklassungdomar en stor möjlighet att utbilda sig inom alla olika slags områden och inte enbart inom de områden som är traditionella för arbetare. Det är den senare tolkningen som oftast har företräde. Det är också den som antagligen ligger bakom hela betänkandet där man blivit medveten om klassreproduktionen och de problem den skapar.

”Eleverna måste tillägna sig begrepp och strukturer från olika ämnesområden på ett sätt så att de kan fungera som intellektuella verktyg” (*Skola för bildning* s. 12)

”Detta innebär, att elevernas olika anlag – intellektuella, praktiska, fysiska och konstnärliga – måste få utvecklas allsidigt” (*Skola för bildning* s. 60)

Breda utbildningsvägar som dels ger eleverna möjligheten att utbilda sig till vad den helst önskar, samtidigt som den förbereder eleverna inför ett varierande och mångsidigt arbetsliv och ett aktivt samhällsdeltagande. Här lyser tydligt tanken på hur breda utbildningar skall ge alla samma möjligheter i samhällslivet samt hur man på detta sätt försöker lyfta underklassen genom bildning. Framförallt skulle detta motverka klassreproduktion genom att man arbetar för en skola som inte är uppdelad

i en yrkesutbildning och en högskoleförberedande utbildning. En utbildning för utbildandets egen skull och inte någon kompetensförsörjning eller indelning i olika yrkeskategorier. Följande citat är ännu ett exempel på detta.

”I skolan skall det finnas en balans mellan praktiska och teoretiska kunskaper. Genom reflektion över praktiska erfarenheter och genom praktiska erfarenheter av teoretiskt arbete utvecklas förmågan till tänkande och reflektion. Härigenom läggs en första grund för utveckling av ett vetenskapligt sätt att arbeta och tänka” (*Skola för bildning* s. 12)

Här ser man ett tydligt tecken på en strävan efter att utbildningen inte enbart skall leda till ett specifikt yrke. Utbildningen skall istället förbereda eleven för olika yrkeskategorier och ge breda kompetenser. En uppdelning mellan utbildning för yrkesmannasektorn respektive tjänstemannasektorn är något som man försöker motverka.

”Kraven på att sätta sig in i frågor och engagera sig i komplexa beslutsprocesser tilltar också genom det ökade internationella beroendet och den europeiska integrationen” (*Skola för bildning* s. 105)

”Den (gymnasieskolan) skall förbereda för en högskola där linjestrukturen bryts upp och flexibilitet, valfrihet och mångfald blir kännetecken samt för ett arbetsliv där krav och villkor hela tiden förändras.” (*Skola för bildning* s. 294)

Följande citat belyser ytterligare hur *Skola för bildning* förespråkar tanken att skolan inte skall ha några återvändsgränder utbildningsmässigt utan snarare öppna dörrar för ett livslångt lärande.

”Skolan skall erbjuda en mångfald i fråga om utbildningsvägar och framgångsmått. Den pedagogiska diskussionen får inte bara handla om hur skolans goda skall främjas. Den måste också handla om hur skolans skadeverkningar kan begränsas. Den av Collège de France lanserade principen om mångfald i fråga om utbildningsvägar och framgångsmått kan tjäna som ett skydd för elever vilka i ett mer enkelspårigt system skulle erfara skolarbetet som en obruten följd av misslyckanden. Principen är mer uppseendeväckande i Frankrike än i Sverige. I svensk utbildning ges fler chanser att reparera misslyckanden, i och utanför utbildningssystemet, under eller efter skolåren. Strävan att bygga ett utbildningssystem utan återvändsgränder kan sägas sammanfatta decenniernas reformarbete i Sverige” (*Skola för bildning* s. 54)

”Läroplanerna skall ge uttryck för en samlad syn på elevers kontinuerliga kunskapsutveckling” (*Skola för bildning* s. 59)

Skolans roll är inte i första hand att utbilda arbetskraft utan utbildning och lärande har ett egenvärde i sig. Språkliga strukturer brukar plockas fram som ett av de viktigaste förklaringarna till klassreproduktionen i skolan. Följande citat visar på hur man i *Skola för bildning* betonar språkets betydelse för elevernas utveckling.

”Kunskaper i svenska är av central betydelse för elevernas förmåga att göra sig gällande i ett alltmer kunskapsintensivt samhälle.” (*Skola för bildning* s. 300)

Detta kan, som tidigare nämnts, ses som ett försök att minska klassreproduktionen då man lär alla elever oavsett bakgrund samma nyanserade språk. Men det kan också ses i motsatt ljus. Detta med tex. Bourdieus teorier att man redan vid skolstart har med sig de grundläggande sociala förutsättningar, där språket ingår, som är

grogrunden till den klass man har. Den språkundervisning som sker i skolan är dessutom utformad av akademiker, på ett akademiskt språk som alltså gynnar elever uppväxta hos akademiker.

5.2.2 Framtidsvägen

I *Framtidsvägen* ses skolan i första hand som en plats där man utbildar arbetskraft. Detta skall ske genom specialiserade program, på bekostnad av den breda utbildningen. Utbildningen är mer uppdelad och skolan utbildar eleverna mer efter en indelning i olika yrkeskategorier. Framförallt är det en tvådelad uppdelning mellan den högskoleförberedande och den yrkestekniska utbildningen som är tydlig. En sådan uppdelning är ett tydligt bekräftande av gamla klassmönster.

”En viktig utgångspunkt i den nya gymnasieskolan är att eleverna ska nå längre än idag när det gäller förberedelse för ett yrke eller vidare högskolestudier. Det innebär att eleven ska få en ökad specialisering inom sitt yrkesområde eller inom sitt studieområde jämfört med dagens program. Denna ökade specialisering anser jag inte stå i motsats till att eleverna även ska förberedas för ett aktivt deltagande i samhällslivet och ges möjlighet att utveckla generella kompetenser som problemlösningsförmåga, samarbetsförmåga och kommunikativ förmåga” (*Framtidsvägen* s. 27)

Detta kan leda till en ökad klassreproduktion eftersom man då missar att ge arbetarklasselever den breda bas som elever till akademiker redan får med sig hemifrån. Som man ser anser författaren inte att så är fallet, vilket tyder på att hon ändå är bekant med problematiken. Men specialiseringen kan också leda till en tydligare identifiering hos arbetarklasselever till sin egen bakgrund. Detta kopplat till både Bordieus och Bernsteins teorier om hur arbetarklasselever redan vid skolstart kommer in med en viss självbild vilken är nedärvd hemifrån och Sernhedes teori om ”andrefiering”. En ökad specialisering leder också till en mer uppdelad skola, där valet av program blir helt avgörande för vilket yrke man senare kommer att arbeta med. Skolan utbildar för en indelning av eleverna i olika program som leder till en indelning i olika yrken, traditionellt förknippade med klassamhället.

”Mot bakgrund av nuvarande brist på yrkesutbildad arbetskraft och stora pensionsavgångar kombinerat med minskade ungdomskullar de närmsta åren anser jag att en särskild rekrytering till och en bättre genomströmning från yrkesutbildningen inom gymnasieskolan har en avgörande betydelse för landets kompetensförsörjning.” (*Framtidsvägen* s. 378-379)

De två kanske tydligaste tecknen på social klass är kulturell status och språk. Dessa två variabler nämns knappast alls i *Framtidsvägen*. Detta kan ses som både tecken för och emot klassreproduktiva mönster i texten. Lyfter man inte fram språk och kulturellt kapital som viktiga aspekter skulle detta kunna bidra till en minskning av dessa aspekters betydelse i skolan. Men det skulle också kunna allt tydligare cementera dessa mönster eftersom arbetarklasselever inte ens får en möjlighet att ta del av utbildning i ämnena. Alla får helt enkelt inte samma möjlighet till en likvärdig utbildning. Men detta skall naturligtvis också ses i ljuset av bristerna hos *Skola för bildning* när det gäller att faktiskt tillgodose arbetsmarknaden, skapat av den allt för individualiserade skolan.

”Dagens kärnämneskurs Estetisk verksamhet finns i mina förslag inte med som ett gymnasiegemensamt ämne.” (*Framtidsvägen* s. 360)

”Individuellt val blir möjligt också i fortsättningen men med en lägre omfattning”
(*Framtidsvägen* s. 26)

Citaten kan ses som ett tecken på hur vikten av att ge alla elever del i det kulturella kapitalet, att ge en bred och mångsidig utbildning saknas i *Framtidsvägen*. Om man inte lär sig de akademiska spelregler som skolan är uppbyggd kring har man än mindre möjligheter att förstå eller ta till sig undervisningen. Men i *Framtidsvägen* lyfts den breda utbildningen fram som ett misslyckande och det är klart att om skolan blir allt mer teoretiserad gynnar detta ungdomar ur medelklassen än mer. Det skall också ses i ljuset av misslyckandena i *Skola för bildning* med det ökade antalet elever som läser individuellt program och problematiken med att gymnasieskolan anses vara allt för individualiserad.

”Inom den hittillsvarande yrkesförberedande gymnasiala utbildningen har omfattningen av övriga ämnen historiskt sett successivt ökat på bekostnad av karaktärsämnen, se även avsnitt 3.1. Detta har dels medfört alltför grunda yrkeskunskaper, dels har det medfört en teoretisering som lett till en hög grad av misslyckanden när det gäller de övriga ämnena.” (*Framtidsvägen* s. 379-380)

Citatet har en poäng och det kan ses som argument för en minskad klassreproduktion i skolan. Men det skall också ses i ljuset av andra delar av *Framtidsvägen*. Som det tidigare argumenterats kring anses en likvärdig utbildning i det långa loppet ändå leda till en minskad klassreproduktion. Det gäller att ge alla samma chans och framförallt att inte dela in eleverna i A- och B-lag, där de som väljer en utbildning kan ses som mer värda eller duktigare.

”Godkänt betyg i minst åtta ämnen inklusive svenska/ svenska som andraspråk, matematik och engelska”

”Godkänt betyg i minst tolv ämnen inklusive svenska/ svenska som andraspråk, matematik och engelska” (*Framtidsvägen* s. 40)

Citaten behöver en liten förklaring. Det rör sig om förslag på behörighetskrav för dels de yrkesförberedande (överst) och dels för de högskoleförberedande gymnasieutbildningarna. Att man har olika behörighetskrav till utbildningar som av tradition ses som bundna till olika sociala klasser skulle kunna leda till ökade klyftor och elitism inom skolvärlden. En tydlig uppdelning av skolan i en utbildning för yrkesmannayrken och en för tjänstemannayrken.

”Det finns idag en betydande arbetsmarknad för personer med en gymnasial utbildning. Den arbetsmarknaden existerar parallellt med en arbetsmarknad där det krävs högre utbildning, antingen en eftergymnasial inom kvalificerad yrkesutbildning (KY) eller en utbildning inom ramen för högskolesektorn”
(*Framtidsvägen* s. 327)

Slutligen kan det nämnas att *Framtidsvägen* delvis snuddar vid liknande problemställningar som denna uppsats men då inte i fråga om sociala klasser utan i genusfrågan.

”Det finns dock skäl att påpeka att gymnasieskolan och konstruktionen av programmen inte kan lösa problemen med den sneda könsfördelningen. Gymnasieskolan är i mångt och mycket en spegel av den arbetsmarknad eleverna utbildas för.”

”Jag ser det som en väsentlig del av en mer jämställd gymnasieskola att även kvinnodominerade yrkesutbildningar får tillgång till gymnasial lärlingsutbildning.” (Framtidsvägen s. 612)

Problemet anses alltså inte ligga på skolan. Det anses inte heller vara skolans ansvar att rätta till problemen med jämställdhet. Med det sista citatet menar författaren att det leder till ökad jämställdhet mellan könen att yrkesutbildningar som av tradition söks av övervägande tjejer (exempelvis frisör, florist eller omvårdnad) får samma anslag som de yrkesutbildningar som av tradition söks av pojkar.

5.3 Jämförande analys

Går man så över till att jämföra texterna med varandra utifrån ett klassreproduktivt perspektiv är det väldigt tydligt att de skiljer sig en hel del åt. *Skola för bildning* har som sagt ett väldigt vetenskapsfilosofiskt patos över sig och förespråkar en skola där alla skall ha en möjlighet att utveckla sina egna inneboende kvaliteter, men på ett brett plan. Det är viktigt att motverka klassreproduktion genom att ge alla samma möjligheter att förverkliga sina egna drömmar och mål. Man kan argumentera för att det är exakt vad man gör även i *Framtidsvägen* där man talar mycket om en högre specialisering. Skulle inte detta kunna motverka klassreproduktionen inom skolan att varje elev ges chansen att specialisera sig helt och hållet till det den är bra på? Visst kan det låta så, men då glömmar man ett par viktiga poänger. Det individuella valet, att kunna välja vad man vill är något som är betydligt lättare i en bred utbildning. Det är också så att man lätt glömmar bort Ove Sernhedes konstateranden om ”andrefiering” - att en arbetarklassungdom lätt hamnar i en situation där denna identifierar sig med sin egen bakgrund. En modern form av det gamla ordstävets ”skomakare, bliv vid din läst”.

Skola för bildning ser skolan som en plats dels för självförverkligande, men också som en plats där det livslånga lärandet och folkbildning skall stimuleras. Det livslånga lärandet nämns bara i förbifarten i *Framtidsvägen* i följande passus där det talas om att en del i det livslånga lärandet är företagandet, en viktig del för arbetsmarknadsutvecklingen:

”I avsnitt 4.8.4 nämner jag EU:s åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande.” (Framtidsvägen s. 373)

Framtidsvägen premierar också självförverkligandet men genom en högre specialisering istället för en bred utbildning. Här i ligger en stor skillnad, där *Skola för bildning* ser skolan som en plats där samhället förändras medan *Framtidsvägen* ser skolan som en spegel av samhället. Ser man samhället i stort så existerar (menar de flesta) olika samhällsklasser och det är samhället i stort som i första hand måste förändras, inte skolan som skall förändra samhället. På detta sätt kan man effektivt döda all diskussion kring den svenska skolans roll i befastandet av könsmonster, etnicitet och klass. Bordieu talar om hur sociala strukturer lärs in redan i mycket tidig ålder och sedan befasts i skolan. I *Skola för bildning* har man som mål att skolan skall verka bildande för dessa unga medan *Framtidsvägen* mer krasst konstaterar detta som ett ofrånkomligt faktum som inte är skolans egentliga problem.

Stora kontraster står att finna i skolans roll i samhället om man jämför de båda underlagstexterna. I *Skola för bildning* ses skolan som en plats där en så bred utbildning som möjligt skall ges. Skolan skall bilda eleverna och göra dem redo för

ett liv som aktiva samhällsmedborgare. En bred utbildning gör också så att inga dörrar stängs för vidare studier och karriärbyten längre fram i livet. *Framtidsvägen* har en kapitalt motsatt bild av skolans roll. I skolan avspeglas samhället i stort och dess roll är att i första hand se till att tillgodose arbetsmarknadens behov. Utbildningen skall specialiseras och ha tydliga inriktningar. Gymnasieskolan skall på många sätt vara det sista stoppet innan mål.

”När det gäller särskild högskolebehörighet anser jag inte att alla elever ska vara garanterade en möjlighet att uppnå detta. Däremot kommer vissa elever på vissa yrkesprogram troligen att kunna göra val så att de uppnår särskild högskolebehörighet för vissa utbildningar.” (*Framtidsvägen* s. 394)

Det kan vid en jämförelse av enbart texterna verka som att *Framtidsvägen* har tagit ett stort steg mot en ökad klassreproduktion i skolan. Men man får inte glömma bort den bakomliggande diskursens betydelse vid analysen av texterna. När *Skola för bildning* arbetades fram ville man komma bort från den starkt innehållsstyrda skolan och få till en ökad individualisering som syftade till att öka varje elevs möjlighet att själv välja en anpassad studieväg. Självförverkligandet står som ett centralt och uttalat mål i *Skola för bildning*. Eftersom samarbetet med arbetsmarknaden och branschorganisationerna lades på varje enskild skola och under kommunal regi kom kompetensförsörjningen att hamna i skymundan. I kontrast till detta kan man läsa *Framtidsvägen* och hur den texten lyfter fram vikten av ett nära samarbete med arbetsmarknaden, vilket i sig tyder på var *Skola för bildning* misslyckats. Fokus har förflyttats från självförverkligande till kompetensförsörjning, skolan får inte glömma bort att ett av målen är att se till att arbetsmarknadens krav på arbetskraft tillfredsställs. *Skola för bildning* har misslyckats att minska klassreproduktionen i skolan och istället banat väg för en överdriven individualisering där det individuella programmet som enbart skulle vara en brygga mellan grundskola och gymnasiets nationella program blivit en legitim studieväg. Vidare måste man beakta att *Skola för bildning* såg lösningen på klassreproduktionen i breda utbildningar, ett sätt att ge arbetarklassen en chans att lyfta sig. Effekterna av detta har emellertid bidragit till en ökad andel av elever som väljer att inte fullfölja sina gymnasieutbildningar, speciellt på yrkestekniska program. Detta antas i *Framtidsvägen* bero på dessa programs ökade teoretisering och därför väljer *Framtidsvägen* att istället inrikta sig på en ökad specialisering av dessa program. Kraven att komma in höjs, men samtidigt blir de praktiska delarna av utbildningen tydligare.

5.4 Slutsatser

Utgångspunkten i denna uppsats har varit följande frågeställning:

- Hur har fokus, vad gäller klass och klassreproduktion, förändrats mellan Lpf94 och Gyl1?

Det finns tydliga skillnader mellan de båda underlagstexterna speciellt vad gäller skolans roll i samhället. *Skola för bildning* lyfter fram behovet av breda utbildningar och vikten av att eleverna förbereds för ett aktivt samhällsliv. Samtidigt skall alla ha en möjlighet att anpassa sig efter nya direktiv och villkor på arbetsmarknaden och inom högskoleväsendet efter den gymnasiala utbildningen. *Framtidsvägen* betonar mycket tydligt hur viktigt det är att skolan tillgodoser samhällsnyttan och tillmötesgår arbetsmarknadens olika krav. Utbildningarna skall vara gedigna och specialiserade.

Sett ur sina diskurser är dessa skillnader föga förvånande. Det blir väldigt tydligt att det är en förskjutning i fokus inom hela gymnasieskolan. I *Skola för bildning* är det uttalade målet med gymnasieskolan en form av självförverkligande genom bildning. Skolans roll som kompetensförsörjare är mer underförstådd och arbetsmarknaden skall snarare anpassa sig till vad skolan utbildar än tvärt om. I *Framtidsvägen* kan man säga att rollerna snarare är ombytta. Fokus för skolan ligger i att vara en kompetensförsörjare åt arbetsmarknaden och anpassa sig efter dess behov. Självförverkligandet är det som är underförstått. För visst skall skolan även under GY11 vara en plats där elevernas drömmar går i uppfyllelse men inte genom breda utbildningsvägar utan genom specialiserade och tydligare utbildningsvägar. Att fokus förskjutits så har antagligen sin förklaring i misslyckandena i den nuvarande gymnasieskolan att faktiskt uppfylla elevernas drömmar, att nå sitt självförverkligande. För det är trots allt ett faktum att antalet elever som lämnar gymnasieskolan i förtid har ökat och att antalet studenter med arbetarklassbakgrund som väljer att studera vid högskola och universitet snarare har minskat de senaste tio åren. Självförverkligandet som mål för skolan har generellt sett tyvärr misslyckats.

Skola för bildning: ”Elever skall inte vara låsta genom det program de valt från att bygga på sin utbildning så att den bättre svarar mot deras val av fortsatt studie- eller yrkesinriktning.” (*Skola för bildning* s. 293) och ”...hur samtliga program skall kunna förbereda för högskolestudier som för ett förändrat arbetsliv” (*Skola för bildning* s. 287)

Framtidsvägen: ”Eftersom yrkesutbildningens kvalitet skall höjas och eleverna ska nå längre i karaktärsämnen än i dag kommer en yrkesexamen inte automatiskt att ge grundläggande högskolebehörighet.” (*Framtidsvägen* s. 394)

Skola för bildning kan tyckas främja klassreproduktion när man talar om vikten av ett utvecklat språk och kultur, så som estetiska ämnen. Men det kan också tyda på att man försöker ”få med” alla elever och hjälpa elever med arbetarklassbakgrund att lättare förstå skolan. Den breda utbildningen där alla skall få samma möjligheter och där man värnar om varje enskild individs självförverkligande och där valet att vidareutbilda sig senare finns är allt tecken på hur klassreproduktion motverkas. Dock är det så att bara för att det finns en utbildning som är likvärdig för alla betyder det inte automatiskt att alla, oavsett social bakgrund, kommer att välja att gå vidare med sina studier på högskolenivå. Inte heller att man automatiskt kommer att lägga ner den tid och engagemang som krävs för att nå goda studieresultat. Det måste dessutom finnas en vilja att studera vilket är Ronny Ambjörnssons teori.

Framtidsvägen tycks främja klassreproduktion genom att tala om specialiserade utbildningar, vilket kan leda till en ökad identifikation för både arbetare som arbetare och akademiker som akademiker. Detta också därför att antagningskraven för de olika utbildningarna skiljer sig vilket skulle kunna leda till elitism och en cementering av de sociala strukturerna i samhället. Språk och kulturellt kapital nämns mycket lite och avsaknaden av dessa faktorer vikt i utbildningen måste ses som tecken på ett främjande av klassreproduktionen i skolan.

Skillnaden mellan utredningarna kan illustreras mycket tydligt på följande sätt:

Skola för bildning: ”Ungdomar skall i gymnasieskolan få en 3-årig studiegång som bygger på grundskolan och som förbereder för högskolestudier **och** yrkesliv.” (*Skola för bildning* s. 288)

Framtidsvägen: ”Gymnasieutbildningen leder till ett yrkesliv eller högre studier och det ska präglade utbildningen från första dagen” (*Framtidsvägen* s. 23)

5.5 Diskussion

Vad skulle dessa skillnader kunna bero på? Det politiska klimatet och vilken politisk färg den regering som efterlyst en skolreform brukar tas upp som tänkbar förklaring. Men här rör det sig i båda fallen om en relativt gedigen politisk enighet bakom båda reformerna. Det är också så att det är borgerliga regeringar som suttit vid makten vid båda skolreformernas egentliga genomförande, även om socialdemokraterna var de som satt vid makten vid *Skola för bildning* initierande. Att skolans roll skall vara att fostra kompetenta arbetare brukar dessutom tillskrivas socialdemokratin. En vild gissning skulle kunna vara att det är moderaternas nya profilering som arbetarparti som kommit att påverka *Framtidsvägens* tydliga inriktning mot kompetensförsörjning. En bred utbildning där ”alla skall med”, en strävan att utbilda arbetarklassen är ju även det klassiska socialdemokratiska idéer och kanske finner man där en delförklaring till *Skola för bildning* folkbildningstankar.

Kanske står svaret att finna i den historiska bakgrunden till dessa båda skrifter. Vid tiden för *Skola för bildning* fanns som sagt en stor politisk enighet bakom det faktum att skolan var i stort behov av reformer. Den skola som man tog avstånd från var en statligt styrd, innehållsstyrd skola som sades ge lärare lite undervisningsfrihet och med stark inriktning på likformighet. Skolans uppgift var att uppfylla samhällsnyttan och utbilda arbetskraft. Att man då lägger sådan stor vikt vid vetenskapsfilosofi för att rättfärdiga den nya inriktningen på skolan som bildningsförespråkare och en plats för livslångt lärande är kanske inte så konstigt. När pendylen sedan svängt tillbaka vid slutet av 00-talet var kritiken av skolan snarast motsatt. Skolan var för ”flummig” och erbjöd helt enkelt inte något djupt lärande av viktiga kunskaper, en uppstramning var nödvändig. Målet med utbildningen skulle vara arbete, inte något flummigt självändamål. Tydlighet och betyg i ordning och reda var viktigare än individens rätt till självförverkligande. I det ljuset faller *Framtidsvägen* på plats helt naturligt.

Ytterligare en förklaring kan vara skillnaden i uppdrag mellan *Skola för bildning* och *Framtidsvägen*. Skall man ta fram underlag till ett helt skolsystem och däri också bifoga en övergripande text kring skolans plats i samhället (läroplanen) blir det självklart att brottas med vetenskapsfilosofi. Men det förklarar inte till fullo varför denna diskussion helt saknas i *Framtidsvägen*. Eftersom man valt att behålla den gamla läroplanen kunde åtminstone ett konstaterande av detta funnits med.

Skola för bildning kom till i en tid där skolan var inne i en decentraliseringsprocess. Man gick från en starkt statligt styrd skola (ibland skämtsamt, ibland allvarligt kallad DDR-skolan) och att man då ville få in så mycket valfrihet som möjligt i den nya skolan är inte konstigt. Detta slog extra väl ut i och med att kommunerna tog över styrningen av skolan och införandet av det individuella programmet. Samtidigt hade man insett vilka problem klassreproduktionen ledde till och lösningen på detta missförhållande blev också det en ökad individualisering och valfrihet. Samtidigt följde skolan den utveckling den ända sedan 60-talet haft med en minskad uppdelning mellan utbildningsvägarna. Allt detta förklarar varför *Skola för bildning* är skriven som den är.

Framtidsvägen kan istället ses som ett svar på *Skola för bildnings* misslyckanden. Ett ökande andel avhopp från gymnasiet, en ökande andel elever på det individuella programmet och snarare en ökning av klassreproduktionen krävde en annan ingång på hur detta missförhållande skulle bemötas. Med ökad specialisering avser man minska antalet avhopp och med en stramare struktur minska individualiseringen och istället främja likvärdigheten i skolan. Klassreproduktionen får snarast ses som accepterad som något nödvändigt ont som kommer ur skolan och dess struktur.

6. RELEVANS FÖR LÄRARYRKET

6.1 Relevans för läraryrket

Att klassreproduktion inom skolan är ett problem, det är ett faktum. Det kan hindra individen att nå sina mål och drömmar. Vi behöver ett samhälle där alla oavsett bakgrund får samma chans till självförverkligande genom sin utbildning. Som lärare är det oerhört viktigt att komma ihåg att vi använder oss av ett akademiskt språk, att vi har ett akademiskt förhållningssätt till mycket här i livet, inte minst vår undervisning. Att istället för att se saker och ting ur skolans perspektiv försöka se saker och ting ur elevens perspektiv kan ibland vara skrämmande. Är det så att vi inte lyckas få alla elever godkända därför att de inte tar till sig det vi lär ut, eller kan de inte ta till sig det vi förmedlar eftersom de tvingas spela ett spel vars regler de inte förstår?

När så en ny skolreform kommer är det lätt att dras med i den eufori som nymodigheten frambringar. Därför kan det vara nyttigt att svart på vitt se vilka skillnader som egentligen förekommer mellan den ”gamla” och den ”nya” gymnasieskolan. Måste vi anpassa oss än mer för att undvika klassreproduktion? Om den nya gymnasieskolan skulle bli utformad så i sin struktur som förslaget nu ligger skulle jag vilja påstå att det är så. Det är alltid viktigt att bli påmind.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att skolan ändrat inriktning av en anledning. Eftersom den nya utredningen snarare accepterar skolans klassreproducerande och förskjuter formandet av demokratiska samhällsmedborgare ännu tydligare från gymnasieskolan till grundskolan betyder det att lärarkårens fokus förskjuts. Målet med undervisningen blir att utbilda olika yrkeskategorier. Så har det alltid i och för sig alltid varit, men det uttalade syftet med skolan har förändrats, från *Skola för bildning*, där det uttalade syftet var självförverkligande men där det underförstått ansågs leda till kompetensförsörjning. I och med GY11 kommer förhållandena vara de ombytta. Det rör sig helt enkelt om hur man ser på skolans roll i samhället. Som språngbräda för vidare studier, ett sätt att påverka och förändra ett missförhållande som klassreproduktion, eller som en spegel av samhället där man får acceptera vissa missförhållanden och istället fokusera på att göra det bästa av den rådande situationen. Var detta fokus ligger spelar naturligtvis stor roll för läraren i dennes vardagliga arbete.

6.2 Avslutande kommentarer

Att klasser reproduceras i skolan är antagligen mycket svårt att undvika. Det faktum att arbetarklasselever inte känner sig hemma i den språkliga diskursen som gäller i skolan hjälper till att reproducera klasserna. Arbetarklasseleverna känner sig kulturellt missanpassade vilket kan leda till att deras arbetarklasstillhörighet förstärks. Man identifierar sig i stor utsträckning med sina föräldrar, vilket är oundvikligt. Jag tycker ändå att det är otroligt intressant att se att utvecklingen snarare har tagit ett steg tillbaka mot 60-talets läroplan i och med GY 11 än framåt. Jag saknar faktiskt en diskussion kring klassreproduktion i underlagstexten. Även avsaknaden av åsikten att utbildning kan ha ett självändamål blir beklämmande tydlig vid en jämförelse med *Skola för bildning*. Samtidigt har fokus på kompetensförsörjning återigen kommit att dominera. Detta är dock kanske inte så konstigt i ljuset av *Skola för bildnings* misslyckanden med en ökande andel elever vid de yrkestekniska utbildningarna som väljer att inte fullfölja sina studier. Eller det faktum att det individuella programmet kommit att bli ett av de största. Ur ett sådant

perspektiv är det tydligt att en förändring av skolan för att stärka de yrkestekniska utbildningarna borde ha hög prioritet liksom en förändring som innebär mindre individualism vilket skulle bidra till en ökad likvärdighet vad gäller utbildning.

Nej det är istället det faktum att gymnasieskolans utveckling sedan 60-talet hela tiden gått mot just ökad individualism och breda utbildningsvägar nu bryts som känns anmärkningsvärt. Att problematiken med klassreproduktion helt lämnas därhän i en skola där man tydligt delar upp de sökande eleverna i två grupper, en för yrkesmannayrken och en för tjänstemannayrken, kan jag tycke ändå är lite märkligt. Avsaknaden av reflektion kring den problematik som Sernhede pekat på i och med det ”nya Sverige”, att det ställs högskolekrav även på den vanliga yrkesmannakåren är något som jag också saknar eftersom den anser jag är ändå är en viktig del av den rådande diskursen som vi lever i idag.

När den nya gymnasieskolan introducerades för en samling lärare vid Nösängsgymnasiet i Stenungsund betonade man skillnaden mellan den gamla och nya skolan. Lpf94:s logga hade varit format som ett ägg, vari kunskapen låg och utvecklades. GY11:s logga var istället utformad som en pil, en rörelse framåt. Liknelsen har fastnat hos mig men under resans gång med denna uppsats har jag börjat fråga mig åt vilket håll pilen egentligen pekar?

REFERENSLISTA

Källmaterial

Statens offentliga utredningar SOU 2008:27. *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (Anita Ferm)

Statens offentliga utredningar SOU 1992:94. *Skola för bildning* (Ulf P Lundgren)

Utbildningsdepartementet DS 1997:56. *Jämställdhet för kunskap, insikt och kvalitet (slutrapport från JÅST-grupperna)*

Utbildningsdepartementet DS 1997:57. *En värdegrundad skola – idéer om samverkan och möjligheter.*

Regeringens proposition 2004/05:175. *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället.*

Statens offentliga utredningar SOU 2010:19. *Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv.*

Statens skolverks författningssamling SKOLFS 2010:37. *Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.*

Litteraturlista

Ambjörnsson, Ronny, *Den skötsamme arbetaren*, Stockholm, 1988.

Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj, *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Lund, 1994.

Bergström, Göran, Boréus Kristina (red), *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys*, Lund, 2005

Bourdieu, Pierre, *The state nobility - Elite schools in the fields of power*, Oxford, 1996.

Broadly, Donald, *Den dolda läroplanen*, Stockholm, 1998

Esaiasson, Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Vällingby 2007.

Giddens, Anthony, *Sociologi*, Lund, 2007.

Hallberdt, Britt. *Studieresultat och social bakgrund – en översikt över fem års forskning*, Stockholm, 1995

Moe, Sverre, *Sociologisk teori*, Lund, 1995.

Tallberg- Broman, Ingegärd, Rubinstein- Reich, Lena, Hägerström, Jeanette.
Likvärdighet i en skola för alla. Historisk bakgrund och kritisk granskning.
Forskning i fokus nr. 3, Stockholm, 2002.

Trondman, Mats, *Bilden av en klassresa*, Stockholm, 1993

Sernhede, Ove, *AliNation is my Nation*, Stockholm 2002

Elektroniska källor

<http://www.skolverket.se/sb/d/481/a/1269>

(30/12-2010)